

Regionální politika EU ve vztahu k zemědělství

Vývoj a stav obecné regionální politiky v zemích EU

- příprava koncepce regionální politiky pro Evropu započala v roce 1983 zpracováním Evropské charty regionálního plánování, která obecně definuje typy problémových regionů a přístupy k jejich rozvoji
- práce na koncepci regionální politiky vyvrcholili v roce 1991 dokumentem Evropa 2000 s cíly: 1) za probíhající integrace států respektovat zvláštnosti regionů, a to i přes existující státní hranice, 2) uvolnění dosavadních vnitrostátních vazeb, 3) tvorba mozaiky menších území, dosti homogenních, jako základ ekonomické, sociální a politické struktury Evropy
- přijímání principů, teoretické formulace a aplikace ČR přejímá v devadesátých letech z EU s výhledem budoucího členství

Vývoj a stav obecné regionální politiky v zemích EU

- většina koncepcí regionalizace Evropy vychází z trojúhelníku Londýn – Paříž – Brusel, na severu přes Londýn a směrem k jihu přes Porýní, Basilej až k Milanu a Turinu, dávají důraz na městské aglomerace a zanedbávají venkovský prostor
- dále jsou položeny čtyři otázky:
 - 1) Jaká by měla být optimální rozloha regionu ve vztahu k rozloze státu?
 - 2) Jaké by měly být pravomoce regionální samosprávy?
 - 3) Jaký by měl být vztah k centru?
 - 4) Jak by měl region vzniknout? Úsilím zdola nebo shora?
- Existuje mnoho praktických zkušeností, ale ne univerzálních, ani ideálních včetně formulací pravomocí

Vývoj a stav regionální politiky v zemích EU

- **Nástroje regionální politiky jsou v zemích EU zaměřeny:**
 - a) **regionální podpora podnikání (kapitálové či pracovní granty, zvýhodněné úvěry, daňové úlevy, speciální odpisy)**
 - b) **podpora konverze oblastí (programy na sociální ochranu pracovníků, znovuzačleňováním propuštěných na trh práce, inovace v technologiích i technice)**
 - c) **investice do infrastruktury (komunikace, telekomunikace, výstavba škol vyššího typu, zdravotních objektů apod.)**
 - d) **proti postupnému chudnutí, zaostávání a posléze vylidňování několika typů venkovských oblastí (daňové úlevy, právní ochrana, zvýhodněné investiční úvěry), rámcově definuje EU, kvantifikaci provádí členské státy dle vlastních poměrů a částečně z vlastních zdrojů**
- **K naplnění slouží fondy: v ČR využitelný např. Evropský fond regionálního rozvoje, Evropský sociální fond, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova**

Vývoj a stav regionální politiky v zemědělství zemích EU - LFA

LFA („jednotná“ cenová politika EU, trvale horší podmínky):

- horské oblasti: mimořádně obtížné klimatické poměry v důsledku nadmořské výšky či území s velkou svažitostí pozemků
- ostatní znevýhodněné agrární zóny: málo úrodné půdy nevhodné pro intenzivní rostlinnou výrobu → zemědělství odkázáno především na extenzivní chov hospodářských zvířat, nízká hustota osídlení a převládající tendence k rychlému vysídlování...ohrožení životaschopnosti regionů
- malé agrární oblasti: specifické nevýhody – extrémně suchá stanoviště, slatinná pásma, mokřiny, zasolené půdy, provozováním zemědělství za vyšší cenu se zde uchovává kulturní krajina, osídlení venkova či pobřežní oblasti

Regionální politika v zemědělství v zemích EU - LFA

pro zemědělské podniky z LFA regionů je příznačné, že:

- a) musí získávat dodatečné příjmy z mimozemědělské činnosti
- b) mají vyšší podíl rodinné práce
- c) plocha zemědělské půdy je v průměrném podniku poloviční, než v jiných oblastech
- d) podíl živočišné výroby je vyšší než u podniků v jiných oblastech
- e) mají slabší kapitálové vybavení (hodnota strojů i budov)
- f) vyšší pracovní náročnost
- g) nižší produktivitu práce

Vybraná opatření zemědělské regionální politiky v zemích EU

- 1) vyrovnávací příplatek k doplnění nedostatečných zemědělských důchodů dle velké dobytčí jednotky či ha zemědělské půdy, 2) preference při poskytování dotací na investiční výstavbu a 3) speciální programy zaměřené na problémy jednotlivých regionů (zemědělství i rozvoj míst, malých měst a obcí)
- ad 1) představuje nejvyšší částku na strukturální změny
- žádný nárok na ad 1) není u ploch, kde se pěstuje pšenice s výjimkou tvrdé pšenice a výnosů trvale pod limitem, žádný nárok na ad 1) není u ploch, na nichž se pěstuje cukrovka, víno a ovocné sady

Vybraná opatření zemědělské regionální politiky v zemích EU

- zem. podnik může získat příplatek na zalesněné plochy nebo plochy plánované k zalesnění, a to zpětně, u rostlinné výroby za plochy uvedené do klidu
- značnou podporu mají opatření vedoucí k zlepšení vztahů zemědělství a ochrana životního prostředí (agroenvironmentální opatření), krajiny a přírody a využití půdy pro porosty či aktivity s využitím volného času
- podporováno je usnadnění odchodu starších farmářů do důchodu

Vybraná opatření zemědělské regionální politiky v zemích EU - ŽV

- u živočišné výroby potvrdila EU systém tržní organizace a zavedla: 1) mléčné kvóty, 2) intervenční systém pro hovězí maso a 3) prémiování v chovu ovcí a ostatního skotu, zároveň pro případy chovu skotu pro nadměrnou koncentraci zvířat zavést limity a jejich vývoj
- za zřeknutí se mléčné kvóty mohou být vypláceny kompenzační příplatky
- ad 2) speciální prémie, prémie za krávy bez tržní produkce mléka, zpracovatelské prémie a prémie za extenzivní chov
- dále se podporuje zvětšování farem a snižování počtu pracovníků předčasnými odchody do důchodu

Vybraná opatření zem. reg. politiky v zemích EU – OŽP, rozvoj venkova

- zavádění a udržování technologií, které mají příznivý vliv na životní prostředí, krajinu a hospodaření s přírodními zdroji
- EAFRD – novým prvkem zemědělské politiky v evropských zemích se stala politika vývoje venkovského regionu pro životaschopné projekty na venkově
- posilování životaschopnosti zemědělství vůči současným výzvám v dlouhodobém měřítku (TUR)
- udržení osídlení v odlehlých oblastech s méně příznivými přírodními podmínkami a zachování kulturního vzhledu venkovské krajiny (i zachování evropské malovýroby, sociálním reakcím příp. liberalizace a politickým dopadům)
- zem. regionální politika je ovlivněna vztahem EU - USA

Možnosti a podmínky rozvoje regionů

- omezení produkce, uvádět další aspekty a významy zemědělství
- omezení výroby přebytkových a neperspektivních komodit
- řešení nezaměstnanosti s ohledem na stabilitu osídlení a péči o krajinu v oblastech, kde by odchod obyvatel znamenal trvalou zkázu rázu krajiny (Valašsko, Pošumaví, Kaplicko apod.)
- nové zemědělské aktivity: technické plodiny – bionafta, agroturistika, zařízení pro volný čas, obnovitelné energetické zdroje
- údržba krajiny, péče o vodu...má být hrazeno společností
- obnova ekologické stability krajiny a udržitelný rozvoj

Regionální programy 90. let

- účelné zhodnocení dotační politiky, návyk na vstup ČR do EU
- restrukturalizace zemědělské výroby, mimoprodukční funkce zemědělství
- zaměstnanost, tvorba nových pracovních příležitostí (nebo inovace stávajících)
- obnova a údržba energetických zdrojů
- oblasti indikátorů: sociální úroveň, údržba stability osídlení, malé a střední podnikání mimo zemědělství na venkově, rozvoj venkovské infrastruktury v rámci obecné regionální politiky, údržba rázu krajiny (struktura zem. výroby, ÚSES, zemědělská půda v útlumu), imise a násl. standardizace s metodikou EU, pořadí bod. okresů